

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potencialne za trajnostni razvoj v okviru EU.

*Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi **Integral Green Slovenia** (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.*

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

TRINAJSTI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 62. nadaljevanje

29. 5. 2018

62. Socialno, na znanju temelječe gospodarstvo gradi tudi na Abrahamu Maslowu

Osnovne ideje socialnega, na znanju temelječega gospodarstva lahko - kot smo pokazali v prejšnjem nadaljevanju - najdemo že pri teoretikih ekonomske vede ter učenjakih drugih družboslovnih in humanističnih ved iz 18. in začetka 19. stoletja. Po Lessemu in Schiefferju¹ smo povzeli kratke predstavitve sporočil, ki so jih človeštvu predali štirje veliki predstavniki socialne ekonomske misli iz tega obdobja: Simonde de Sismondi, John Stuart Mill, John Ruskin in John A. Hobson. Vsi so se kritično odzvali na že takrat sporno teorijo samointeresa in »nevidne roke trga« v knjigi **Bogastvo narodov** Adama Smitha, imenovanega tudi očeta sodobne ekonomske misli. Hobson nas je privedel do spraševanja o človekovih potrebah, ki jih je potrebno upoštevati v okviru ekonomije blaginje: ko so enkrat potrebe po preživetju in varnosti zadovoljene,

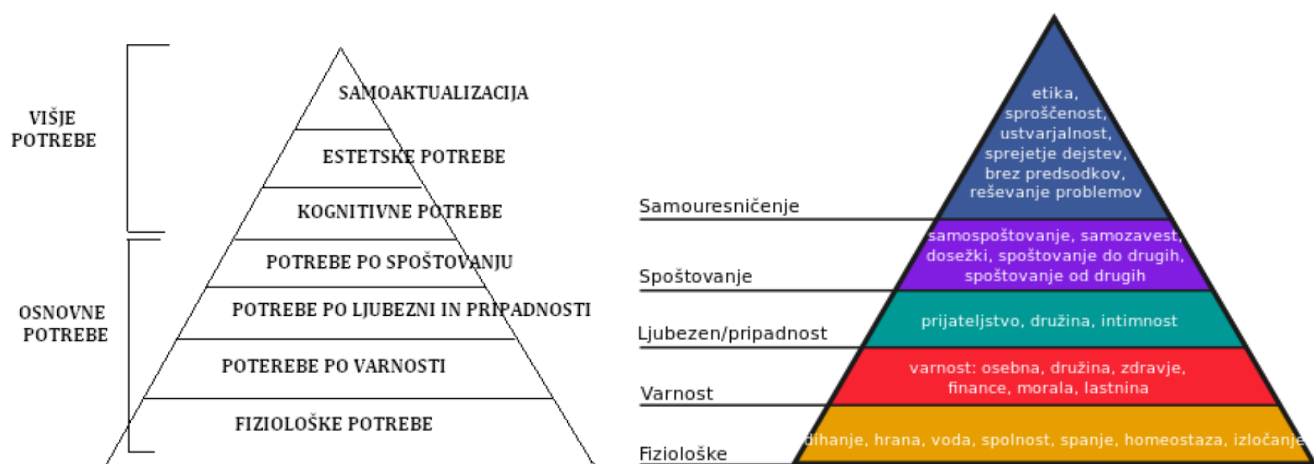
¹ Knjiga **Integral Economics** (<http://www.trans-4-m.com/transformation-innovation-book-series/integral-economics/>), zlasti 13. poglavje.

se pojavijo višje razsežnosti človekove narave, kot so različne socialne potrebe, ljubezen, svoboda, socialna pravičnost. Podobno je desetletja kasneje razmišljal tudi psiholog Abraham H. Maslow, svetovno znan po svoji hierarhiji potreb², ki jo je oblikoval pod vplivom humanistične psihološke misli. V ekonomiji pa Lessem in Schieffer govorita o humanistični ekonomiji skupnega dobra.

Kot ugotavljata avtorja integralne ekonomije, je prevladujoča ekonomska teorija v veliki meri dediščina britanske filozofije 18. in 19. stoletja, z njeno hedonistično, mehanicistično in ozko podobo osebnosti. Socializem je bil najbolj pogosta in očitna alternativna in dolgo časa je veljalo, da je bodisi potrebno sprejeti neoklasično ekonomijo (izhajajočo iz A. Smitha) bodisi obrniti se k marksizmu. Vendar to ni bila srečna izbira. Vsako upanje, da bo socializem – vsaj tak, kot si ga je zamislil Marx - ponudil plemenito alternativo, je ugasnilo zaradi rezultatov, bolje rečeno neuspehov te teorije. Po Lessemu in Schiefferju humanistična ekonomija ni le izstopila iz dihotomije kapitalizem – socializem, ampak tudi iz dihotomije liberalizem – konservatizem³. Dovolj razlogov za kratek izlet v psihologijo.

Maslow je potrebe razdelil na 4 osnovne oz. nižje (tj. tiste, ki so pomembne predvsem za človekovo preživetje)⁴ in 3 višje (potrebe po osebni rasti). Glede na njihovo pomembnost jih je razvrstil v tako imenovano hierarhijo potreb. Potrebe si od najnižje do najvišje sledijo v naslednjem vrstnem redu:

1. fiziološke potrebe (potrebe po hrani, vodi, kisiku, počitku, spolnosti, gibanju itd.)
2. potrebe po varnosti (potreba po psihični, socialni varnosti itd.)
3. potrebe po pripadanju in ljubezni (izražanje naklonjenosti, sprejemanje in izražanje ljubezni, zaupanje v druge itd.)
4. potrebe po ugledu, spoštovanju (da bi bili od drugih deležni pozornosti, spoštovanja, pomembnosti, slave itd.)
5. kognitivne potrebe (potrebe po znanju, razumevanju, raziskovanju, radovednosti itd.)
6. estetske potrebe (potrebe po lepoti, simetriji, umetnosti)
7. samoaktualizacija ali samouresničenje (potrebe po uresničitvi potencialov - človek naj bi postal to, kar lahko postane)

Zgornji sliki: Dve nekoliko različni predstavitvi hierarhije potreb po Maslowu

Potrebe na nižji ravni morajo biti praviloma zadovoljene, preden začutimo potrebe na naslednji, višji stopnji. To pomeni, da dokler ne zadovoljimo fizioloških potreb, ne čutimo nobenih drugih potreb. Šele ko fiziološke potrebe zadovoljimo, postane potreba na višji ravni pomembna (tj. potreba po varnosti). Ko so večinoma

² **Hierarhija potreb po Maslowu** je psihološka teorija, ki jo je avtor predlagal leta 1943 v članku *A Theory of Human Motivation* (Teorija človeške motivacije), ki ga je objavil v *Psychological Review*.

³ O preseganju dualizma v teoriji integralnih svetov na primer pišemo v [16. nadaljevanju](#).

⁴ Tudi potrebe pomanjkanja, saj usmerjajo naše življenje le toliko časa, dokler občutimo njihovo pomanjkanje.

zadovoljene tudi te potrebe, se pojavijo potrebe na naslednji, višji stopnji v piramidi. Zdrava osebnost celo življenje napreduje proti višjim stopnjam samoaktualizacije.

Humanistični psihologi so prepričani, da ima vsaka oseba močno željo, da v polnosti uresniči svoje potenciale. Glavna točka tega gibanja, ki je doseglo vrhunec v 60. letih prejšnjega stoletja, je bila izpostaviti pozitivne potenciale človeških bitij. Maslow je celo opredelil svoje delo kot vitalno dopolnitev Freudovega, ki se je osredotočil na bolezenski del duševnosti, zato je sam preučeval duševno zdrave osebnosti.

Humanistična ekonomija torej stremi k vzpostavitvi osebe v vsej njeni polnosti. Če je prevladujoča ekonomija usmerjena v potrebe pomanjkanja, humanistična ekonomija priznava tudi višjo raven samoaktualizirajočih motivov, v tem smislu dopolnjuje klasično ekonomsko gledanje na človeka. Seveda drži, da ljudje pogosto iščejo svoje osebne koristi. Vendar to ni celotna slika.

Argumente v podporo humanistični ekonomiji najdemo pri številnih avtorjih iz različnih obdobj. Vendar je pomembno, da je njihov razmislek podprt tudi z rezultati iz realnega življenja. Johna Ruskina lahko na primer štejemo za utopičnega idealista, saj njegov poskus vzpostaviti idealno skupnost dejansko ni bil uspešen⁵. Danes pa lahko gradimo na bogatih in podrobno dokumentiranih izkušnjah z različnimi oblikami socialne ekonomije, omenimo naj samo uspehe združnega gibanja⁶.

Literatura o zadrugah pogosto izhaja iz kritike prevladujočega ekonomskega modela. Tako smo v 53. nadaljevanju že na kratko predstavili knjigo ***Kapital in past zadolževanja. Zadržništvo kot alternativa***, ki sta jo napisala v združnem gibanju zelo aktivna zakonca Claudia Sanchez Bajo in Bruno Roelants. Za model integralne zelene ekonomije kot trajnostne razvojne poti je relevantno tudi poročilo ***Zadržna rast za 21. stoletje*** iz leta 2013, ki ga je uredil Bruno Roelants⁷. Eden od avtorjev, priznani indijski profesor sociologije Anup Dash izpostavlja slabosti prevladujočega ekonomskega pristopa na podoben način kot Lessem in Schieffer. Ob tem opozarja na nujnost, da se »pametne zadruge« 21. stoletja podpre tudi z novimi teoretskimi dosežki. Pri tem se med drugim sklicuje tudi na ekonomista dr. Amartyo Sena, dobitnika Nobelove nagrade. Največji eksces neoklasične ekonomije je izguba »moralnega minimuma« v našem družbenem življenju. »*Boljše gospodarstvo zahteva boljše ekonomsko vedo.*«

Po Dashu je v temeljih neoklasičnega ekonomskega sistema mogoče najti *homo economicus-a*. To je ontološko hladen in hiper-racionalen, preračunljiv, instrumentalno voden, korist maksimirajoč atomističen človek z »ločenim« jazom. Oblikovanje nove teoretske paradigme (naloga, s katero se ukvarjamo tudi v naši ***Integralni seriji***) zahteva, da zavrnamo *homo economicus-a* kot grob in neustrezen konstrukt s šibko razlagalno močjo, in ga nadomestimo z bolj realistično socialno ontologijo. Torej z razumevanjem, da ekonomske sisteme usmerjajo ne-ekonomski motivi (tu smo spet pri vrednotah, op. avt.), da je gospodarstvo vpeto v družbo, da ne živimo dveh ločenih življenj (enega gospodarskega in enega družbenega), in – med drugim – da so vzajemnost in sodelovanje, moralnost in skupno dobro osnovno tkivo višjega ontološkega stanja človeških bitij.

V naslednjih prispevkih bomo gradili na sodobnikih, priznane na svetovni ravni, ki jih lahko štejemo za pomembne avtorje socialne ekonomije.

Dr. Darja Piciga

⁵ V letu 1871 je ustanovil skupnost, kasneje imenovano ceh (Guild of St George), ki je delovala le v manjšem obsegu (povzeto po: https://en.wikipedia.org/wiki/John_Ruskin).

⁶ Več o njih od 51. do 53. nadaljevanja in v 59. nadaljevanju ***Integralne serije***.

⁷ ***Cooperative Growth for 21st Century***. Dostopno prek <https://ica.coop/sites/default/files/basic-page-attachments/cooperative-growth-for-the-21st-century-1795444552.pdf>.